

Mihaela Drobnič, Maruša Grilj

PROBLEM PREVZEMANJA BESEDIŠČA POD VPLIVOM GLOBALIZACIJE

POVZETEK

V današnjem času zaradi globalizacije občutimo velik pritisk besed, ki prihajajo v slovenščino iz tujih jezikov, predvsem iz angleščine. Že prej si je morala slovenščina ustvariti svoj prostor med jeziki z veliko več govorci. Danes se ob hitrem razvoju tehnologije in nastajanju novih ved pojavljajo novi globalni izrazi, za katere težko najdemo domače ustreznice, preden se uveljavijo tuje besede. Mnogi odrasli ne dohajajo hitrega širjenja informacij in ne razumejo najbolje novega besedišča, ki se uveljavlja na spletnih straneh in družbenih omrežjih. Razumejo kontekst, v katerem se izraz pojavi, vendar ne poznajo njegovega natančnega pomena. V skrbi za svoj jezik bi se morali kljub močnim pritiskom globalizacije več izražati s slovenskimi izrazi, ki so Slovincem še vedno najbolj razumljivi.

Ključne besede: *odrasli, angleščina, besedišče, prevzete besede, razumevanje*

THE PROBLEM OF WORD ACQUISITION UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALISATION - ABSTRACT

Nowadays we are feeling the pressure of words that migrate from foreign languages into Slovene, especially from English. Even in earlier times, Slovene had to find its place among various languages with a significantly larger number of speakers. With the progress of science and technology we are faced with new global phrases, which are hard to find corresponding native words for to take the place of foreign ones. Many adults are not familiar with the fast expansion of information, nor do they quite understand the new vocabulary being established on the internet and social media. Adults are familiar with the context in which an expression appears, but not with its deeper meaning. In concern for the native language, we should be expressing ourselves more with Slovene words that are still more understandable to our nation.

Keywords: *adults, English, vocabulary, loanwords (incorporated words), understanding*

Mihaela Drobnič, mihaela.drobnic@gmail.com

Maruša Grilj, marusa.grilj@gmail.com

UVOD

Ljudje se vse življenje učimo novih besed. Na pojavljanje novih besed vplivajo na primer družbenopolitični in gospodarski sistem ter sredstva javnega obveščanja. Slovenija je vključena v družbene modele zahodnega tipa – v kapitalistično gospodarstvo – tudi z rabo ustreznih poimenovanj (Humar, 2004). V članku je predstavljena raziskava o poznavanju nekatere sodobnih prevzetih besed, ki so del aktualne in pogoste rabe med mladimi. Zanimalo nas je, kako te prevzete besede poznajo in razumejo odrasli med 35. in 75. letom; ali jih prepoznajo samo v kontekstu (na podlagi sobesedila) ali jih znajo tudi posamično razložiti.

POJAV NEOLOGIZMOV IN PREVZETE BESEDE

Neologizmi so besede, ki jih govorniki zaznavajo kot mlade tvorbe in se navadno pojavijo ob nastanku nove vede ali s poglobljanjem znanja že obstoječe. Nato se postopoma vključujejo v jezikovni sistem. Poleg neologizmov, ki so nastali v slovenščini, z globalizacijo v jezik priteka tok prevzetih besed, predvsem z anglosaških območij. Prevzete besede se pojavljajo zlasti v novih tehnologijah, se širijo z uporabo interneta in pametnih telefonov, se množično uporabljajo na družbenih omrežjih in postajajo del govorjenega slovenskega jezika do te stopnje, da se prepletejo s knjižno slovenščino. Slovenski jezik je pod pritiskom nasprotovanj med tujim in domačim – naj še naprej razvijamo terminologijo v domačem jeziku ali se prilagodimo globalizaciji z uporabo (predvsem) angleških terminov (Humar, 2004, str. 21)?

To ni prvič, ko smo Slovenci pod vplivom tujega jezika, ki ima več govorcev in je posledično bolj razširjen in uveljavljen od slovenščine. V 19. stoletju so v programu Zedinjena Slovenija zahtevali tudi enakopravnost slovenskega jezika, ki ga je takrat v habsburški monarhiji za(s)tiral nemščina. Ljudje so hrepeneli po tem, da bi bil domači jezik suvereno in zakonito zastopan v vseh javnih ustanovah, denimo v šolah in uradih (Novak, 2007). Komaj se je končalo pritiskanje nemščine, že se je začelo obdobje vpliva južnoslovanskih jezikov. Danes je slovenščina uradni in delovni jezik institucij Evropske unije, še vedno pa doživlja zunanje vplive, tokrat vplive *globalizacije*.

Precejšnja vpetost prevzetih besed v slovenščino lahko (in velikokrat zares) pomeni velik problem pri razumevanju, predvsem ljudem, ki so svoje otroštvo, mladost in zgodnjo odraslost preživeli brez interneta, pred obdobjem intenzivne globalizacije. Glede uporabe prevzetih besed se krešejo mnenja, vsekakor pa slovenščina ne daje več vtisa, da je povsem avtohton jezik ob tolikšni količini prevzetih besed. Avtohtone besede so namreč neprevzete besede, ki so praslovanska dediščina ali pa so nastale pozneje v slovenskem jeziku (Toporišič, 2004, str. 131). Veliko prevzetih besed je tudi v besednjakih različnih strok, ker so ti izrazi bolj specifični od avtohtonih. Težava se pojavi, ko neka veda ali strokovno področje tako zmanjša število avtohtonih izrazov, da se slovenščina skozi to stroko ne razvija več, ampak samo še prevzema. Tudi slovenščina ponuja možnost, da se skoznje izrazi specifičnost, ne da pa se vedno najti že obstoječe ustreznice, posebej takrat, ko je prevzeti termin že uveljavljen. To se ob vplivu globalizacije pogosto zgodi. V raziskavi

smo se osredotočili na sposojenke in tujke,¹ ki so prišle iz angleščine, nekatere pa tudi iz drugih jezikov. Te besede so se že zakoreninile v govornem in pisanem jeziku.

UPORABA SLOVENŠČINE IN ANGLEŠČINE

Večina prevzetih besed, ki prihajajo z globalizacijo, je iz angleščine. Angleščina se v virtualnem prostoru uporablja kot glavni jezik, kar 51,3 %² spletnih strani je v angleščini. Če upoštevamo, da je naslednja ruščina s 6,7 %, tretja pa japonsščina s 5,6 %, za vse preostale jezike preostane 36,4 %. Po teh deležih lahko hitro vidimo izjemno prednost angleščine v virtualnem prostoru.

Nada Šabec v članku z naslovom *Raba slovenščine in angleščine v fizičnem in virtualnem prostoru* ugotavlja, »da se elementi virtualne komunikacije vedno intenzivneje prenašajo v fizični svet in ponekod celo izpodrivajo tradicionalne načine sporazumevanja« (Šabec, 2014). Še več, že samo po načinu govora in izbiri besed ter postavljanja stavčnih struktur se lahko ugotovi, ali ima posameznik aktivno digitalno življenje. Jezik pa ne posnema samo rabe s spletnih strani, ampak se razvija z dopisovanjem in komunikacijo, ugotavlja Gamble (2007). Tako je tudi s slovenščino na družbenih omrežjih, forumih in klepetalnicah. Tam doživlja svoj razvoj, vendar ne v smeri nastajanja domačih izrazov, ampak v prevzemanju angleških besed in posnemanju stavčnih struktur. Poglejmo si dva primera. Prvi je s strani Igre 123 pod rubriko »chat« (tj. klepetalnica, sposojenka se je tu že uveljavila), drugi z največjega slovenskega računalniškega portala, Slo-Tech.

guess: »dnara ni nkol dost zdj«

Lea: »nikol ga ni prevec«

Rexx: »skoz o kešu mislite«

(Igre 123: Chat. Zadnji ogled 20. 9. 2017)

(To napako lahko pojasnimo tako, da na uporabnika družbenih omrežij vpliva struktura iz angleščine – »think about«, dobesedno »misliti o«. *Misliti* se v slovenščini praviloma veže z »na«, razen v pomenu »imeti pozitiven ali negativen odnos do koga, česa« – misliti slabo o meni.)

blackbfm: »Znanka je kljub mojim opozorilom nabavila tri low budget ssd celeon laptope za delo (web, mail, google drive), z mislijo 'saj bo dovolj'

Long story short zadeva ni za nikamor.

Zdej je v procesu nabave proper laptopov« (17. 8. 2017)

(Forum Slo-Tech. Dajarra: *Laptop + Windowsi*. Kaj kupiti 17. 8. 2017. Zadnji ogled 20. 9. 2017)

1 Podskupini prevzetih besed sta *sposojenke* in *tujke*. Sposojenke so prevzete besede, ki so se slovenščini prilagodile po zapisu, pregibanju, skladnji in izgovoru (masaža, avtomat). Tujke so zapisane tako kot v izvornem jeziku (gentleman) ali pa so delno prilagojene (jazz, piano) (Toporišič, 2004, str. 131).

2 Podatek s spletne strani W3Techs, tehnologije za zbiranje in analizo statističnih podatkov, velja za leto 2017 (https://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all).

(SSD – tip diska, Celeron – znamka procesorja, low budget – poceni, laptop – prenosni računalnik, make a long story short – angleški idiom, ki pomeni povedati na kratko, proper – primeren).

Prenašanje tuje strukture se vidi že pri preprostem primeru, ko se predstavimo. Angleško »my name is« (enaka struktura obstaja v nemščini) dobesedno prenesemo v »moje ime je«. V slovenščini je bolj običajno, da se predstavimo z besedami »jaz sem, ime mi je«. Tovrstno kalkiranje ni nič neobičajnega, primer je naslov filma, prevedenega kot »Moje ime je Sam«.³

Take in podobne primere srečujemo povsod po internetu, kjer uporabniki pišejo v slovenščini. Uporabo prevzetih besed pa ne spodbuja samo internet, ampak tudi mediji. Prenašanja angleških struktur skorajda ne opazimo, večjo težavo pomeni razumevanje prevzetih besed. V časopisih in revijah se pojavljajo angleške besede, ki niso več posebej označene ali razložene (flash mob, feed-back, photoshooting). Ali to pomeni, da se pričakuje pismenost bralcev v angleščini? Problem je tudi, če gre za strokovne izraze, ki jih uporablja le malo ljudi, in sicer samo v svoji stroki (izrazi v povezavi s tehnologijo – overclock, platforma, webdesign, custom, opensource idr.).

RAZISKOVANJE STOPNJE RAZUMEVANJA PREVZETIH BESED

To stanje nas je spodbudilo, da smo se odločili preveriti pri odraslih, v kolikšni meri razumejo pojavljajoče se prevzete besede. Kot orodje za zbiranje podatkov pri raziskovanju smo uporabili anonimni anketni vprašalnik. Osnovna množica so slovenski državljani, starejši od 35 in mlajših od 75 let. Spraševali smo jih, ali poznajo izbrane prevzete besede in kakšen je njihov pomen. Vprašalnike so morali reševati brez pripomočkov in drugih oseb. Spletno anketiranje smo opravili v letu 2016, v obdelavo je bilo vključenih 59 vrnutenih vprašalnikov.

Izbrali smo 30 besed oziroma besednih zvez, ki so se nam zdele pogoste, a morebiti nekaterim odraslim neznane. Oblikovali smo tabelo in prosili anketirance, da poleg vsakega izraza napišejo svojo razlago. Podatki, ki smo jih dobili, so zanimivi. Predstavljeni so v spodnji tabeli (Tabela 1). V vsakem polju sta navedena število in delež odgovorov.

3 Gre za prevod naslova »I am Sam«, ki v izvirniku sploh nima strukture »my name is«. Prevajalci so jo torej uporabili sami od sebe, brez »spodbude« tujega naslova. Film je iz leta 2001, pri nas se je predvajal leta 2002. Spletna stran: Kolosej. *Moje ime je Sam*, 2002. (Zadnji ogled 20. 9. 2017).

Pregled obravnavanih pojmov in prikaz razumevanja na podlagi anket

Tabela 1: Seznam prevzetih besed, tujk in razlage, ki so jih pisali sodelujoči odrasli

Beseda	Razlaga pomena			
	Ni odg.	Napačna razlaga	Delno pravilna razlaga	Pravilna razlaga
<i>inteligenca</i>	1 (1,69 %)	moškost (1; 1,69 %)	IQ (2; 3,39 %)	pamet; pametnost; skupina ljudi, ki so inteligentni ... (55; 93,22 %)
<i>natura</i>	4 (6,78 %)	voda (1; 1,69 %)	naravno ... (8; 13,56 %)	narava ... (46; 77,97 %)
<i>hecker</i>	9 (15,25 %)	hekanje; heker ... (6; 10,17 %)	vdiranje ... (3; 5,08 %)	računalniški mojster negativno; vdira v programe ... (41; 69,49 %)
<i>feed-back</i>	12 (20,34 %)	stopala; nazaj; feedback ... (4; 6,78 %)	povratni odmev; vrnitev občutka ... (5; 8,47 %)	povratna informacija; odziv ... (38; 64,41 %)
<i>drive-in</i>	13 (22,03 %)	vožnja; voznik ... (18; 30,51 %)	McDonald's; ogled filma v avtu ... (11; 18,64 %)	zapelješ se do restavracije, kjer ti postrežejo še, ko si v avtu ... (17; 28,81 %)
<i>server</i>	15 (25,42 %)	serviser; računalnik; tisti, ki ti streže ... (9; 15,25 %)	nekaj v zvezi z računalnikom ... (6; 10,17 %)	strežnik ... (29; 49,15 %)
<i>kancerogen</i>	16 (27,12 %)	rakav izvor; rakasto tkivo ... (19; 32,20 %)	tak, ki povzroča raka ... (3; 5,08 %)	rakotvoren ... (21; 35,59 %)
<i>rentabilen</i>	16 (27,12 %)	se splača; da se te da najeti ... (7; 11,86 %)	spособen kaj odplačati; nekaj, kar je v plusu ... (3; 5,08 %)	donosen; dobičkonosen ... (33; 55,93 %)
<i>gambling</i>	17 (28,81 %)	0; 0,00 %	za igrice igrat; preigravanje ... (8; 13,56 %)	kockanje; igranje iger na srečo; hazardiranje ... (34; 57,63 %)
<i>klišé</i>	18 (30,51 %)	lepo; manjša vrednost ... (8; 13,56 %)	model; predsodek ... (13; 22,03 %)	nekaj ponavljajočega se, izrabljenega; navada ... (20; 33,90 %)

Beseda		Razlaga pomena		
<i>lobist</i>	18 (30,51 %)	nekdo, ki mu nič ne moreš; malo tu, malo tam ... (8; 13,56 %)	zastopnik za neko organizacijo ... (5; 8,47 %)	tisti, ki lobira; poskuša prepričati določene vplivne ljudi ... (28; 47,46 %)
<i>timeline</i>	19 (32,20 %)	ko čas poteče; povezava s časom; rok ... (4; 6,78 %)	0; 0 %	časovnica; časovna linija ... (36; 61,02 %)
<i>pacemaker</i>	21 (35,59 %)	oddajnik; meditator; mirovnik ... (15; 25,42 %)	spodbujevalec ... (3; 5,08 %)	srčni spodbujevalec ... (20; 33,90 %)
<i>post</i> (npr. »post-aj na FB«)	21 (35,59 %)	nekaj po; pisati ... (14; 23,73 %)	zapisek; sporočilo ... (5; 8,47 %)	objava; nekaj objaviš na družabnih omrežjih ... (19; 32,20 %)
<i>blackout</i>	22 (37,29 %)	vrnitev; izgubiti razsodnost; nekoga odpišeš ... (10; 16,95 %)	ni mogel razmišljati (1; 1,69 %)	trenutna izguba spomina; omedleči, mrk misli ... (26; 44,07 %)
<i>spoiler</i>	22 (37,29 %)	tisti, ki spaja ... (11; 18,64 %)	za boljše aerodinamiko; odbijač ... (3; 5,08 %)	del pri avtu; dodatek pri avtu; nekdo uniči neko presenečenje ... (23; 38,98 %)
<i>rebel/ rebelde</i>	31 (52,54 %)	odpadnik (1; 1,69 %)	uporniški; uporništvu; glasbena skupina; nadaljevanka ... (7; 11,86 %)	upornik ... (20; 33,90 %)
<i>sekvenca</i>	34 (57,63 %)	delček; del nečesa; odsek ... (13; 22,03 %)	posledica (2; 3,39 %)	zaporedje; sosledje ... (10; 16,95 %)
<i>spanglish</i>	35 (59,32 %)	španščina; slaba angleščina ... (2; 3,39 %)	popačena angleščina (1; 1,69 %)	mešanica španščine in angleščine ... (21; 35,59 %)
<i>random</i>	36 (61,02 %)	nekaj vmesnega; redko ... (6; 10,17 %)	0; 0,00 %	slučajno; naključno; ne po vrsti ... (17; 28,81 %)
<i>mindblow</i>	37 (62,71 %)	sok; nekaj v zvezi z možgani ... (5; 8,47 %)	izražanje misli; da se ti odtrga ... (2; 3,39 %)	da te šokira; neverjetno dobro ... (15; 25,42 %)

Beseda		Razlaga pomena		
<i>fanfiction/fanfic</i>	40 (67,80 %)	obsedenost s pevci; iluzija; idealist ... (13; 22,03 %)	ljubitelj romanov; fantastika ... (4; 6,78 %)	fikcijsko pisateljstvo, pišejo ga oboževalci ... (2; 3,39 %)
<i>sexting</i>	42 (71,19 %)	seks čas; objavljanje golih fotk; seksizem ... (4; 6,78 %)	pošiljanje sporočil (1; 1,69 %)	sporočila s spolno obarvano vsebino; seks prek kamere telefona ... (12; 20,34 %)
<i>stalker</i>	42 (71,19 %)	kradljivec ... (2; 3,39 %)	nekdo, ki te spremlja (1; 1,69 %)	nekdo, ki zasleduje; zasledovalec; zalezovalec ... (14; 23,73 %)
<i>vlogger</i>	43 (72,88 %)	ta, ki piše nekaj po računalniku ... (3; 5,08 %)	tisti, ki snema (1; 1,69 %)	ta, ki dela video bloge; človek, ki snema svoj vsakdan ... (12; 20,34 %)
<i>flash mob</i>	45 (76,27 %)	trenutna zaustavitev; svetilka na telefonu ... (4; 6,78 %)	nepričakovana predstava presenečenja (2; 3,39 %)	nenadna plesna predstava na javnem mestu ... (8; 13,56 %)
<i>BAE</i>	48 (81,36 %)	izrazi za poslavljanje (3; 5,08 %)	ljubezen; before anyone else; fant; ljubica; ženska ... (6; 10,17 %)	ljubezenski vzdevek; before anything else (2; 3,39 %)
<i>mop</i>	51 (86,44 %)	ministrstvo za okolje in prostor; pes ... (3; 5,08 %)	omelo (1; 1,69 %)	čistilna metla za mokro čiščenje tal (4; 6,78 %)
<i>poliamorija</i>	53 (89,83 %)	več; množični morilec ... (3; 5,08 %)	poligamija; zaljubljenost v več oseb (2; 3,39 %)	javno živeti v ljubezenskem odnosu z več osebami (1; 1,69 %)
<i>pidžin</i>	55 (93,22 %)	pritlikavec; mladič (2; 3,39 %)	golob (2; 3,39 %)	0; 0,00 %

Besede so razvrščene tako, da v drugem stolpcu narašča število oseb, ki niso dale odgovora. Besede z najmanj odgovori so *flash mob*, *BAE*, *mop*, *poliamorija* in *pidžin*. Pet besed, ki so anketirancem nasploh povzročale največ težav z razumevanjem, pa je: *mop* (93,2 % brez odgovora ali z nepravilno razlago), *BAE* (96,6 % brez odgovora ali z nepravilno razlago), *fanfiction/fanfic* (96,6 % brez odgovora ali z nepravilno razlago), *poliamorija* (98,3 % brez odgovora ali z nepravilno razlago) in *pidžin* (nihče ni pravilno razložil

beseđe). Pri tem smo delno pravilno razlago uvrstili med nepravilno, saj bi iste razlage lahko pripisali še drugim, nesopomenskim besedam.

NAJVEČ TEŽAV

Izrazi, kot so *BAE*, *fanfiction* in *poliamorija*, so nastali v moderni dobi, hkrati s pojavom interneta in globalizacije. Kratica *BAE* se uporablja kot vzdevek za svojega (lahko pravega ali pa skorajšnjega) partnerja ali nekoga, ki nam zelo veliko pomeni in do njega gojimo prijateljska ali ljubezenska čustva. Prihaja iz Amerike in se je v naš jezik začela vključevati nedavno. Večinoma se uporablja v pisnem jeziku, od tam pa se je že prenesla tudi v govorjenega. Domnevamo, da mladi večinoma vedo, v kakšnih pomenih se uporablja, ne vedo pa natančno, katero besedno zvezo nadomešča. Glede na pozen nastanek izraza je bilo pričakovano, da je veliko odraslih anketirancev ne bo poznalo. Poleg tega se je *BAE* razvil na spletu, predvsem na družbenih omrežjih. Resda podatek za ZDA že za leto 2013 kaže, da je 72 % odraslih, ki so aktivni na internetu, prisotnih tudi na družbenih omrežjih.⁴ Odvisno pa je seveda, koga na teh omrežjih spremljamo – je to mladina, odrasli prijatelji, razni mediji? Ni nujno, da odrasli tovrstne besede res zaznajo, tudi če so aktivni uporabniki.

Za *fanfiction* velja podobno kot za *BAE*, le da se beseda med Slovenci še ni toliko uveljavila. Pri nas bi preprosto rekli, da je *fanfic* človek, oboževalec neke knjige, ki je zaradi navdiha začel poustvarjati zgodbo v svoji novi literarni zgodbi. To je kar dolg opis, saj beseda v slovenščini nima ustreznice, ki bi zajela ves pomen. Rekli bi mu lahko »poustvarjalec«. Tudi njegovega dela pri nas verjetno ne bi poimenovali *fanfic* – to bi storili le tisti poznavalci, ki spremljajo *fanfiction*. Lahko rečemo, da se izraz v Sloveniji ni uveljavil še niti med mlado populacijo, kaj šele pri odraslih v zrelih letih.

Mop je po SSKJ »omelo, ki ima namesto ščetin dolge bombažne ali sintetične rese«.⁵ Poleg omela (čistilca, brisalca) z resami ima lahko *mop* na koncu tudi gobo. Glede na to, da se izraz ni prvotno pojavil na družbenih omrežjih, ampak prek uvažanja in trgovanja, bi težko rekli, da so odrasli pri poznavanju te besede v primerjavi z mladimi prikrajšani. Vzrok za precejšnje nepoznavanje te besede je verjetno različno poimenovanje (tudi regionalno) za tovrsten pripomoček. Uporabniki ga verjetno poimenujejo z narečnimi ali domačimi izrazi, kar je po našem mnenju bolje od prevzemanja angleškega poimenovanja. Morda je pri tem še največja težava, da nimamo poenotenega slovenskega izraza za »čistilec z gobo«, »omelo z resami«, temveč vsak uporabnik prilagaja uporabo teh izrazov svojem poznavanju in navajenosti.

Flash mob sicer ni bil med izrazi z največ težavami, nas je pa rezultat presenetil, ker smo pričakovali bolj množično poznavanje. Uveljavil se je kot izraz za ples presenečenja na

4 Podatek s spletne strani: Pew Research Center, Internet & Technology. *72% of Online Adults are Social Networking Site Users*. Dostopno na spletu, zadnji ogled 20. 9. 2017.

5 Pridobljeno na spletišču Fran (www.fran.si).

javnem mestu, plesalci pa so zanj dogovorjeni in pripravljeni. Teh plesov se po navadi udeležujejo plesalci in člani raznih organizacij, zato verjetno precej ljudi ne pozna pomena izraza. Besedna zveza *flash mob* se lahko velikokrat sliši po televiziji, prebere v časopisih in na spletnih straneh (24 ur, Dnevnik) ali na spletnem kanalu YouTube, kjer se čedalje pogosteje pojavljajo posnetki *flash mobov*, posebej v obliki načrtovanega plesa presenečenja, ki se spremeni v zaroko. *Flash mob* se prireja na zabavah, slavnostnih dogodkih ali kar sredi ulice ali trga. Namen je izražanje umetniškega duha, strasti in sodelovanje javnosti.

Veliko vprašanih je vedelo, kaj besedna zveza pomeni, nekateri od njih je niso znali prav razložiti, drugi so polje pustili prazno. Pričakovali smo, da bo izraz razložila vsaj polovica anketirancev, predvsem zaradi vpliva televizije in svetovnih medijev, zato nas je rezultat presenetil. Ta rezultat še ne pomeni, da med anketiranci ni takih, ki bi ga poznali – veliko jih je vedelo, kaj pojem pomeni in kje se uporablja, niso pa znali pomena razložiti.

Pri izrazih *poliamorija* in *pidžin* se je okoli 90 % anketirancev zmotilo pri razlagi ali pa je sploh niso napisali. Natančnega pojasnila, zakaj se je to zgodilo, ne moremo dati, ker imamo premalo podatkov o anketirancih. Glede na naravo pojma in izsledke iz ankete lahko sklepamo na precejšnje nepoznavanje teh dveh pojmov.

Pidžin je pomožni sporazumevalni (umetni) jezik, tudi »lingua franca«, ki običajno obsega le malo besed, besednih zvez, in sicer take, ki so nujne za praktično sporazumevanje, povezuje pa jih zelo skromna slovnica. To je razširjen jezik, ki ni vezan na noben narod. Uporabljajo ga večinoma trgovci in poslovni sodelavci, ki izvirno ne govorijo istega jezika, ampak želijo sodelovati. Sestavljen je iz angleščine, francoščine in jezikov drugih evropskih kolonialnih sil. Izraz je, kot večina, angleškega izvora (*pidgin*). Za nerazumevanje v anketi je bilo delno krivo nepoznavanje specifičnih izrazov določenega področja v splošni javnosti, kar pa ni značilno samo za odrasle, ampak tudi za mlade. V anketi se je pojavila težava pri fonološki podobi besede, ki je podobna drugi angleški besedi (*pigeon* = golob). Anketiranci so morda sklepali, da je v anketi s prevzetimi izrazi beseda »pigeon« fonetizirana in jih je zato veliko napisalo, da *pidžin* pomeni golob. Gotovo niso poznali pomena besede *pidžin* in so se oprli na najbližji pomen, ki so ga povezali z njo.

Poliamorija označuje več intimnih razmerij, ki obstajajo v soglasju vseh udeležencev razmerij. Več anketirancev je takoj pomislilo na poligamijo, ki je bolj specifičen izraz za mnogomoštvo ali mnogoženstvo (ali poliginijo in poliandrijo). *Poliamorija* se od poligamije razlikuje v tem, da ne gre nujno za zakonsko zvezo, temveč za spolne in neprikrite romantične odnose med več osebami. Izraz izhaja iz grščine (*poli* – več) in latinščine (*amor* – ljubezen). Veliko anketirancev je izraz tudi razstavilo na ti dve komponenti in skušalo ugotoviti pomen; povezali so ju v razlago »več ljubezni; več ljubezenskih partnerjev« ali ju nadomestili z besedo »poligamija«. Več kot 90 % ni poznalo natančnega pomena. Krivo je verjetno predvsem mešanje z izrazom *poligamija*, s katerim sta si po tematskem polju zelo podobna, a vendar različna. Izraz *poliamorija* očitno še ni tako

uveljavljen, saj je veliko mlajši od *poligamije*, in tudi taka oblika ljubezni, ki vključuje več intimnih odnosov, ki niso prikriti, še ni množično prepoznavna.

Zadnji pojem, kjer so nas rezultati spet presenetili, je *kancerogen*. Veliko odgovorov je delno nakazalo na poznavanje pojma, pa vendar jih je samo 35,6 % odgovorilo »rakotvoren«. *Kancerogen* (iz *kancer* – rak ali s sopomenko »karcinogen«, ki pride iz *karcinom* – tumor, rak) označuje povzročitelja tvorbe raka oziroma snov/dejavnik, ki zelo poveča možnost za obolenost. Veliko odgovorov je bilo tipa: »da je nekaj rakavo; da je tkivo rakavo«, vendar ti odgovori napeljujejo na tkivo, ne na povzročitelja. Celo na spletni strani prevajalske agencije Leemeta⁶ je ta beseda na seznamu 10 najpogostejših napak v črkovanju, pogosto se namreč spremeni v »karcenogen«, ki je mešanica med *karcino-* in *kancerogen*. Ta pojem je recimo primeren za preverjanje splošne razgledanosti pri poznavanju pojmov, veliko se namreč uporablja v razpravah o zdravstvenih vprašanjih.

Sodelujoči so imeli po razlaganju prevzetih besed tudi prostor, da zapišejo svoje mnenje o temi, kjer so pisali predvsem o vsiljevanju angleščine v slovenski jezik. Kot so zapisali, je angleščina globalni jezik, ki mu je težko ulti. Čedalje več angleških izrazov postaja nekaj običajnega v našem besednem zakladu. Naše besedišče se bogati predvsem z internetom, tehnologijo in družbenimi omrežji, s katerimi odrasli praviloma nimajo toliko stika kot mladi, zato težko sledijo govoricu mladine.

SKLEPNA MISEL: JE RAZUMEVANJE PREVZETIH BESED RES TAKO SLABO, KOT SE ZDI?

Globalizacija ima velik vpliv tudi na oblikovanje jezika, pa vendar to ne spreminja dejstva, da je avtohtono besedišče populaciji na nekem območju še vedno najbolj razumljivo. Prevzete besede počasi dopolnjujejo besedni zaklad slovenščine, razvijajo se v okviru različnih strok in zasedajo specifične pomene. Služijo ravno temu, čemur slovenščina ne more zadostiti – prinašajo pomenske odtenke. Čeprav imajo v tem smislu pozitivno vlogo, pa ne smemo pozabiti na razvoj avtohtonega jezika in avtohtonih besed. Za lažje razumevanje in ohranjanje slovenskega besednega zaklada bi bilo treba število prevzetih besed zmanjševati in jih zamenjevati z domačimi izrazi, posebno če že imamo na voljo slovensko ustreznico. Precej več bi se lahko izražali v slovenščini, če bi za nove prevzete besede dovolj hitro iskali slovenske ustreznice, za določena poimenovanja pa celo oblikovali novotvorjenke (iz korenov domačih, tudi narečnih in slengovskih besed, denimo namesto »partybreaker« bi lahko bil »kvarižur«). Razširile bi se s pomočjo medijev, interneta in družbenih omrežij, saj so to najmočnejši dejavniki, ki v dobi globalizacije hitro prenašajo sporočila in narekujejo jezikovno kulturo. Dobro bi bilo tudi, da bi mediji ob uporabi modernejših prevzetih besed (flash mob, stand-up komik itd.) še vedno dodali tudi čim bolj razumljivo slovensko različico. Tako bomo lažje sledili spremembam v jeziku, ki se jim težko izognemo. Kot ugotavlja Nada Šabec (2014), na jezikovno rabo vplivajo hiter tempo

⁶ Stran je dostopna na spletnem naslovu www.leemeta.si – Blog: jezikovne dileme (21. 9. 2012). *10 najpogostejših napak pri črkovanju v slovenščini* (zadnji ogled 20. 9. 2017).

življenja, komercializacija in stanje fluidnosti, ki sicer nižajo nekatere standarde, drugje pa odpirajo vrata potencialnim spremembam.

LITERATURA

- Gamble, J. M. (2007). Holding Environment as Home: Maintaining a Seamless Blend across the Virtual/Physical Divide. *M/C Journal*, 10(4). Pridobljeno s <http://journal.media-culture.org.au/0708/11-gamble.php>.
- Humar, M. (2004). *Terminologija v času globalizacije: zbornik prispevkov s simpozija Terminologija v času globalizacije*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Igre 123: Chat* (2017). Pridobljeno s www.igre123.com/chat.
- Novak, N. (2007). Slovenski pravni in pravniški jezik 2. pol. 19. stoletja. *Slavistična revija*, 55(4), 625–637.
- Pogačnik, A. (2003). Prevzemanje besed v slovenščini. *Slavistična revija* 48(6), 25–48.
- Slo-Tech. Dajarra: Laptop + Windowsi. Kaj kupiti* (2017). Pridobljeno s <https://slo-tech.com/forum/t705821>.
- Šabec, N. (2014). Raba slovenščine in angleščine v fizičnem in virtualnem prostoru. *Slavistična revija*, 62(3), 395–409.
- Tivadar, H. (2003). Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. V S. Gajda in A. V. Muha (ur.), *Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji* (str. 281–299). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Toporišič, J. (2004). *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.